

Лучанинова О.П. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки, заступник декана гуманітарного факультету з виховної роботи, заступник голови Ради з виховної роботи, голова секції з організації виховної роботи та дозвілля студентів Національної металургійної академії України (м. Дніпро, Україна). E-mail: luchaninova olga@mail.ru

Luchaninova A.P. - Ph.D., Assistant Professor of Engineering Education, Dean of the Faculty of Humanities of Educational work, Deputy Head of the Educational Work, Head of the Section of Educational Work and Leisure of Students of National Metallurgical Academy of Ukraine (G Dnepr, Ukraine) E-mail: luchaninova olga@mail.ru

УДК 3781 – 811.111

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ДО СВІТОВИХ СТАНДАРТИВ

Т. В. Модестова

В статті розглянуто питання адаптації іншомовної освіти дорослих до світових стандартів. З'ясовано, що відповідні стандарти відображені в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти та національній програмі з вивчення англійської мови. Їх дотримання вимагається наявною нормативно-законодавчою базою. Визначено, що специфіка імплементації зазначених стандартів зумовлюється такими особливостями навчання дорослих іноземної мови: короткий термін навчання, різний вхідний рівень володіння іноземною мовою серед студентів однієї групи, значний обсяг самостійної роботи та наявність попереднього досвіду вивчення іноземної мови. Визначено, що врахування зазначеної специфіки та використання доцільних методів, засобів та форм навчання, націлених на дотримання європейських критеріїв надання освітніх послуг, дозволяє підвищити рівень впевненості щодо здатності використовувати іноземну мову та мотивувати студентів на подальше більш тривале навчання.

Ключові слова: адаптація, іншомовна освіта, дорослі, світові стандарти, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, Національна програма з вивчення англійської мови, термін навчання, рівень володіння іноземною мовою, самостійна робота, досвід вивчення іноземної мови, мотивація, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. На виконання Указу Президента України про оголошення 2016 Роком англійської мови [1] Департамент освіти та науки Луганської обласної державної адміністрації наказав розробити комплекс заходів на 2016 та наступні роки, спрямованих на активізацію вивчення громадянами англійської мови з метою створення для них можливостей її використання у різних сферах діяльності [2].

На цю вимогу філологічним факультетом СНУ ім. В. Даля було підготовлено низку пропозицій. Зокрема, проведення курсів з англійської мови для адміністративного та викладацького складу університету. За результатами вступного тестування було розроблено навчальний план та програму [3] відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Потрібно зазначити, що надані рекомендації з вивчення, викладання та оцінювання володіння іноземною мовою мають узагальнений характер та передбачають адаптацію відповідно до мети навчання та специфіки аудиторії [4]. Тому вважаємо, що імплементація відповідних європейських критеріїв та підходів в умовах українських реалій представляє певний інтерес для вітчизняної науки.

Тож, **метою** дослідження стало визначити особливості адаптації іншомовної освіти дорослих до світових стандартів.

Для досягнення мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- 1) з'ясувати нормативні положення щодо наявних стандартів вивчення іноземних мов дорослими;
- 2) охарактеризувати особливості навчання іноземної мови дорослих;
- 3) визначити потенційні шляхи вирішення труднощів під час адаптації вітчизняної іншомовної освіти дорослих до світових стандартів.

Виклад основного матеріалу. Представлений матеріал є результатом дослідження, що проводилося протягом січня, лютого та березня 2016 року серед слухачів курсів англійської мови на базі Інституту післядипломної освіти та дистанційного навчання Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Отже, аналіз навчального процесу дозволив виявити таку специфіку дорослої аудиторії.

1. По-перше, це тривалість навчання, яке є значно коротшою порівняно з нормативним курсом. Так, моніторинг, проведений Інститутом післядипломної освіти та дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля на предмет наявних пропозицій курсів з вивчення англійської мови для дорослих в місті Северодонецьк показав, що стандартна

практика – це приблизно півроку по 16 академічних годин на місяць, або 12 астрономічних годин. Таким чином, студент відвідує 8 зустрічей по півтори години або 12 зустрічей по 1 годині. Тобто, за півроку – 72 астрономічні години аудиторної роботи. Ці дані також підтверджуються регулярним моніторингом, що проводився автором статті протягом 2008-2015 років серед мовних центрів в місті Києві. Зазначена тривалість курсу є оптимальною, в першу чергу, з точки зору часових та фінансових ресурсів студентів. Тому, ця практика була впроваджена в 2016 навчальному році під час організації мовних курсів.

Чи є такий термін оптимальним з точки зору якості навчання? Для порівняння, за даними, наведеними у національній програмі з вивчення англійської мови, розробленій вітчизняними фахівцями разом з експертами Британської Ради та рекомендованою Міністерством освіти і науки України [5], для оволодіння одним з визначених Загальноєвропейською шкалою рівнів, студенту потрібно витратити від 200 до 250 астрономічних годин. Наприклад, перебуваючи на рівні A1, студенту потрібно витратити 200 годин лише аудиторної роботи для досягнення рівня A2, 400 годин для оволодіння мовою на рівні B1, відповідно – 600 годин до рівня B2, та 850 годин для досягнення рівня C1.

Додаткові 50 годин між рівнями B2 та C1 пояснюються збільшенням кількості необхідних компетенцій, що забезпечують функціонування фахівця на автономному рівні C1. При цьому, деякі обов'язкові навички навіть не пов'язані безпосередньо з опануванням мовного контенту курсу. Наприклад, починаючи вже з елементарного рівня, студент має опанувати технологію ефективного навчання.

Як працювати в окреслених умовах? На нашу думку, логічним було б залишити звичний графік відвідань курсів дорослими студентами, розподіливши при цьому необхідні 200 годин в межах опанування одного рівня на декілька підходів по 4-6 місяців кожний, що дозволить забезпечити ресурсний комфорт студентам та об'єктивний моніторинг прогресу групи для викладача.

Організації ефективного навчального процесу в межах опанування кожного з циклів та доведенню студента до успішного завершення курсу в повному обсязі, на нашу думку, сприятиме використання навчальних комплексів, представлених відомими світовими видавництвами. Так, в цьому році ми використовуємо навчальний комплекс Face to Face Кембріджського університету [6], [7], [8]. Підручники розраховані на аудиторію старше 16 років та передбачають

певну автономність кожного розділу. Це, з одного боку, гармонійно поєднується з ідеєю самостійності кожного підкурсу, а з іншого, забезпечує цілісність навчання в межах кожного рівня. Для дорослого студента це також надає можливість приєднатися до групи на потрібний для нього період та вибірково оволодіти необхідним контентом.

Потрібно зазначити, що використання представлених матеріалів має певну специфіку. Зокрема, фокус активної діяльності зміщується з викладача як центра уваги групи на кожного окремого студента. Це так званий «Student centered approach». Зазначена стратегія передбачає застосування комунікативного підходу, а аудиторна робота містить 80% відпрацювання практики на основі 20% теоретичного матеріалу. Кожний студент протягом заняття має можливість залучитися до різних форм навчальної діяльності: індивідуальної роботи, роботи в парі, міні-групі, участі в загальногрупових проектах. Природньо, що під час аудиторної роботи переважає усне спілкування та інтерактивні види діяльності.

Потрібно зазначити, що комунікативний підхід в світовій практиці викладання англійської мови, з одного боку, вважається одним з найефективніших, а з іншого, одним з найскладніших для не носіїв мови. Викладач має володіти глибокими знаннями з предмету для того, щоб бути готовим дати відповідь студентам на спонтанні запитання, що виникають під час вільної бесіди. А також володіти технологією організації ефективного навчання великої групи.

Ефективність комунікативного підходу підтверджується результатами опитування студентів курсу англійської мови на базі Інституту післядипломної освіти та дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля. А саме, 80% визначили особисто для себе серед найефективніших видів аудиторної роботи інтерактивне спілкування в групі, коли студент встигає протягом заняття залучитися до парної роботи, роботи у міні-групах, загального обговорення, а також, перевірити знання за допомогою індивідуального виконання завдань. 60% опитаних зазначили, що всі види діяльності, що застосовуються під час аудиторної роботи приносять їм певну користь. Серед інших, що були відзначені студентами в якості пріоритетних, по 20% було віддано наочній ілюстрації матеріалу на дошці або іншими підручними засобами, тренуванню вимови та аудіюванню за допомогою аудіо та відеозаписів носіїв мови.

2. Обираючи методи навчання для дорослої аудиторії, не можна оминати увагою таку особливість як «*вхідний рівень володіння*

іноземною мовою серед студентів однієї групи, який може відчутно відрізнятись.

Так звані «mixed ability groups» є типовою ситуацією. Багато хто з викладачів постійно працюють в таких групах. На нашу думку, існування таких груп серед дорослої аудиторії є природним явищем. Адже у кожного студента своя історія попереднього навчання, сильні та слабкі сторони. Але також безперечним фактом є те, що такі групи є викликом для викладача. Забезпечення результату в такій групі потребує високої майстерності та глибоких знань з методики викладання іноземної мови для дорослих.

Тому, крім градації навчальних завдань за рівнем складності, доцільно залучати тих, хто мають більш високий рівень до навчання тих учасників групи, що потребують допомоги. Наприклад, при застосуванні проблемно-пошукового підходу, під час виконання письмових завдань, обговорень, створення групових проєктів, при повторенні та закріпленні пройденого матеріалу тощо. Це, так зване, «Peer teaching». Зазначений підхід дозволяє студенту, що має нижчий рівень володіння іноземною мовою, почуватися комфортно, створює доброзичливу та позитивну атмосферу. Студент, який виконує роль наставника, в такій ситуації засвоює інформацію більш якісно, усвідомлюючи її на такому рівні, що дозволяє передати знання наступному.

3. Обсяг самостійної роботи є значним через суперечність між необхідною кількістю часу, потрібного для якісного засвоєння матеріалу, та реальними ресурсами студентів. Тож, оволодіння іноземною мовою на післядипломному етапі вимагає високого рівня самоорганізації. Адже за результатами нашого опитування 20% респондентів визнають, що у них є серйозні проблеми у цій сфері. Інші 80% вважають рівень проведення самостійної роботи на задовільному рівні. Потрібно зазначити, що рівень самоорганізації студента напряму впливає на підвищення результативності навчання. Особливо при опануванні найскладніших видів діяльності, що потребує індивідуального підходу та додаткових зусиль студента.

Наприклад, в результаті опитування було виявлено, що 80% вважають найскладнішим видом діяльності – говоріння, по 20% було розподілено між аудіюванням, письмом та коректним використанням граматичних конструкцій. Вважаємо, що для підвищення рівня самоорганізації студентів та сприяння індивідуалізації навчання з метою подальшого опрацювання складних для кожного окремого

студента видів діяльності доцільно використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології.

Зокрема, в межах вище представленого Кембріджського курсу в якості самостійної роботи передбачається опанування відповідного програмного забезпечення [9]. Інтерактивний CD-ROM дає змогу опрацювати всі види діяльності англійською мовою комплексно або вибірково. Однакова важливість в контенті надається відпрацюванню лексики та граматики. Увага акцентується на слуханні та говорінні, розвитку функціонального та ситуативного мовлення, що повною мірою відповідає потребам студентів, як ми можемо побачити за результатами дослідження.

Результати виконання завдань відразу обробляються програмою, студенти роздруковують або надсилають електронною поштою результати викладачеві. Таким чином, підтримується постійний зворотній зв'язок, що, в свою чергу, спонукає студента до підвищення рівня самоорганізації, а навчання має особистісно-орієнтований характер.

Крім того, в межах року англійської мови Британська Рада підготувала низку ініціатив із залучення населення до перегляду навчальних відеоматеріалів англійською мовою та мовної самоосвіти. Наприклад, ряд програм «word on the street», створених спільно з BBC [10]. Перегляд передбачає послідовне виконання супроводжуваних завдань та надання зворотнього зв'язку.

Вважаємо, що самостійна робота має нести не просто тренувальну функцію, як виконання вправ, а й мати конкретний прикладний аспект, відповідати на життєві запити студентів. Наприклад, в межах теми «Let's go away» студентами успішно були виконані такі самостійні завдання:

1. Знайти на офіційних сайтах актуальну інформацію про найближчі заходи, що проходять в Чесінгтонському центрі розваг та Рідженс парку в місті Лондон та зробити оголошення (дати, ціни, зміст події).

2. Представити презентацію PowerPoint популярних місць для відвідування в Україні на основі вивченого граматичного та лексичного матеріалу щодо популярних туристичних місць Великобританії.

3. Подивитися ролик на тему «Як самостійно тренувати англійську мову щодня», застосувати отримані поради, надати зворотній зв'язок у формі звіту.

4. На основі прикладу та опрацьованого лексично-граматичного матеріалу скласти тематичні електронні листи, зачитати на занятті, відповісти на додаткові запитання експромтом та інше.

Крім того, ми вважаємо, що самостійна робота, що викликає позитивні емоції є більш ефективною, адже студент готовий витратити більше часу та натхнення на опанування матеріалу. Наприклад, в межах теми «Come to the wedding» студенти готували розповідь щодо власного весілля або весілля родичів, друзів, на якому вони побували з ілюстрацією фотоальбомів, дискусією тощо. Також було завдання знайти вивчені лексичні одиниці та фрази, пов'язані з відпочинком, в улюблених англійських піснях. Результатом була жвава електронна переписка учасників групи, тренування аудіювання та вимови на основі аутентичних матеріалів, емоційне задоволення учасників.

До жіночого дня 8 березня студенти вивчили пісню «You are my sunshine», проспівали її удома на свято та ділилися отриманими позитивними враженнями з групою. Наприклад, за словами однієї студентки, члени її родини уперше почули як їх мати співає англійською мовою і були цим вражені.

4. Таким чином, ми підійшли до останнього пункту. Це *наявність у дорослих попереднього досвіду вивчення мови*. За результатами опитування більша частина студентів визнала свій попередній досвід як недостатньо успішний відповідно до поставленої мети. Тому важливими елементами як самостійної, так й аудиторної роботи є самооцінювання та виявлення прогресу.

За результатами проміжного зрізу середній показник успішності опанування матеріалу було визначено в межах 64%. При чому, 80% групи засвоїли матеріал на рівні не нижче 60%. А ті студенти, які відвідували 90%-95% занять та систематично виконували домашні завдання, всі показали результат не нижче 75%. Таким чином, отримані дані підтвердили міцний зв'язок між врахуванням вище зазначених особливостей дорослої аудиторії та успішністю навчального процесу.

Результати проведеної студентами самооцінки досягнутого прогресу загалом підтвердили результати зрізу. 60% зазначили відчутне розширення словникового запасу, по 40% студенти віддали підвищенню рівня впевненості у використанні граматичних конструкцій, зняттю комплексу допустити помилку під час говоріння та підвищенню рівня розуміння та використання сталих виразів, фразових дієслів, тощо. На рівні 20% було зазначено покращення навичок аудіювання, спонтанного мовлення та загальний прогрес за всіма напрямками.

Конкретизувати відгуки студентів у вільному стилі допомагає формування їх індивідуального портфоліо, так званого «I can...», що визначає конкретні навички та вміння в межах різних видів діяльності (говоріння, аудіювання, читання та письмо) відповідно до світових стандартів навчання англійської мови дорослих.

Як зазначив один зі студентів, «Я весь час підозрював, що в мене дійсно відбувається прогрес. Тепер, завдяки результатам тестування та визначення конкретики отриманих навичок, я в цьому впевнений». Тож, регулярна самооцінка успішності та об'єктивний контроль сприяють набуттю студентами позитивного досвіду вивчення іноземної мови.

Висновки. В результаті проведеного дослідження визначено, що серед особливостей адаптації іншомовної освіти дорослих до світових стандартів можна виділити: необхідність раціонального використання порівняно короткого терміну навчання; сприяння отриманню студентами позитивного досвіду вивчення іноземної мови; організацію значного обсягу самостійної роботи із застосуванням доцільних методів та форм, зокрема, інформаційно-комунікаційних технологій; прийняття в якості факту різний стартовий рівень володіння мовою серед студентів групи та забезпечення високої якості навчання в таких групах.

Врахування зазначеної специфіки та використання доцільних методів, засобів та форм навчання, націлених на дотримання європейських критеріїв надання освітніх послуг, дозволяє підвищити рівень впевненості щодо здатності використовувати іноземну мову та мотивувати студентів на подальше більш тривале навчання.

Перспективи подальших досліджень. Доцільним вважаємо подальше дослідження проблеми адаптації іншомовної освіти дорослих до світових стандартів в контексті визначення відповідного змістового та навчально-методичного наповнення курсів, дослідження сучасних світових підходів до викладання та оцінювання знань з іноземної мови, визначення ключових принципів впровадження світового досвіду в практику вітчизняної вищої школи тощо.

Література

1. Указ Президента України про оголошення 2016 року Роком англійської мови. Документ №641/2015: чинний. Редакція від 16.11.2015 [онлайн ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641/2015>
2. Про надання пропозицій щодо розробки комплексу заходів на 2016 та наступні роки, спрямованих на активізацію вивчення громадянами

- англійської мови з метою створення для них можливостей її використання у різних сферах діяльності / Луганська обласна державна адміністрація. Департамент освіти та науки. Документ №04/05 – 64 С від 14.01.2016.
- Програма курсів підвищення кваліфікації в інституті післядипломної освіти і дистанційного навчання СНУ ім. В.Даля / Курси англійської мови «Лінгва» для адміністративно-викладацького складу. Рівень А2. – Северодонецьк: СНУ, 2015. – 11 с.
 - Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Available at: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elpreg/Source/Key_reference/Overview_CEFRscales_EN.pdf
 - English for Specific Purposes (ESP). National Curriculum for Universities. – Kyiv: Lensvit, 2005. – 119 p.
 - Redstone Chris, Cunningham Gillie. Face2Face Elementary: Student's book. – Cambridge University Press, 2007. – 160 p.
 - Redstone Chris, Cunningham Gillie. Face2Face Elementary: Teacher's book. – Cambridge University Press, 2007. – 224 p.
 - Redstone Chris, Cunningham Gillie. Face2Face Elementary: Workbook. – Cambridge University Press, 2007. – 88 p.
 - Redstone Chris, Cunningham Gillie. Face2Face Elementary: Interactive CD-ROM, Cambridge University Press, 2007.
 - British Council: Learn English [online]. Available at: <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/word-street>

PECULIARITIES OF THE FOREIGN LANGUAGE STUDYING FOR ADULT LEARNERS IN THE CONTEXT OF ADAPTATION TO THE WORLD STANDARDS

T.V. Modestova

The problem of the foreign language studying for adult learners in the context of adaptation to the world standards is considered in the article. It has been found that the standards mentioned above are described in Common European Framework of Reference for Languages and National Curriculum for Universities Concerning Studying English for Specific Purposes. The implementation of the standards is required by existing legislative and normative bases. It is identified that there are the following peculiar features of the standards implementation, which are conditioned by the adult learners foreign language studying process. They are: short term studying, different level of English proficiency among students of the same group, considerable volume of individual work, previous student's experience of the foreign language learning. It is identified that taking into account the peculiarities mentioned above and implementing the proper methods, approaches and forms of studying, which are aimed at European quality demands, allow to increase the level of the foreign language confidence and to motivate students to continue their studying.

Key words: adaptation, foreign language studying, adults, world standards, Common European Framework of Reference for Languages, National Curriculum

for Universities Concerning Studying English for Specific Purposes, course duration, language proficiency, individual work, experience of the foreign language studying, motivation, informational and communication technology.

ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ К МИРОВЫМ СТАНДАРТАМ

T.V. Modestova

В статье рассмотрена проблема адаптации иноязычного образования взрослых к мировым стандартам. Выяснено, что соответствующие стандарты отражены в Общевропейских рекомендациях по языковому образованию и Национальной программе по изучению английского языка. Их выполнение обуславливается существующей нормативно-законодательной базой. Определено, что специфика имплементации указанных стандартов обуславливается такими особенностями обучения взрослых иностранным языком: короткий срок обучения, разный входной уровень владения иностранным языком среди студентов одной группы, значительный объем самостоятельной работы и наличие предшествующего опыта изучения иностранных языков. Определено, что учет указанной специфики и использования актуальных методов, способов и форм обучения, нацеленных на выполнение европейских критериев предоставления образовательных услуг, позволяет повысить уровень уверенности касательно способности использовать иностранный язык и мотивировать студентов на последующее более длительное обучение.

Ключевые слова: адаптация, иноязычное образование, взрослые, мировые стандарты, Общевропейские рекомендации по языковому образованию, Национальная программа по изучению иностранного языка, срок обучения, уровень владения иностранным языком, самостоятельная работа, опыт изучения иностранного языка, мотивация, информационно-коммуникативные технологии.

Модестова Тетяна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації СНУ ім. В.Даля (м. Северодонецьк, Україна).
E-mail: Tetyanateacher@gmail.com

Modestova Tetyana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Foreign Languages and Professional Communication Department, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: Tetyanateacher@gmail.com